

УДК 330.1

*М.О. СОЛОГУБ*, магістр, НТУ«ХП», Харків  
*І.М. ПОГОРЕЛОВ*, доцент, НТУ«ХП», Харків

## СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто поняття терміну «економічна стійкість підприємства», а також основні методи розрахунку та фактори, які впливають на економічну стійкість.

The concept of term «economic firmness of enterprise», and also basic methods of calculation and factors which influence on economic firmness, is considered in the article.

**Ключові слова:** економічна система, економічна стійкість, економічна рівновага, стійкість, економічні ресурси

### Вступ

В теперішній час підприємства зазнають значні зміни, викликані економічною кризою. Відбувається істотна трансформація всіх процесів взаємодії між ними, зростає залежність первинної виробничої господарської системи від макроекономічного ринкового середовища. Нестабільність економічної ситуації збільшує цю невизначеність, перетворює її в якийсь постійно діючий дестабілізуючий фактор.

На даний момент головною метою й умовою функціонування підприємства стає одержання доходу в процесі своєї діяльності, задоволення попиту покупців, контроль за оптимізацією витрат, конкурентоздатність й інших. Основним економічним інтересом підприємства стає досягнення економічної стійкості підприємства.

### Постановка завдання

Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування змісту економічної стійкості підприємства, аналіз завдання та факторів, які впливають на загальний рівень економічної стійкості підприємства.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання: проаналізувати різні думки, щодо визначенню даного терміна ; визначити фактори економічної стійкості підприємства; розглянути методологічні підходи до оцінки економічної стійкості підприємства; розглянути основні принципи досягнення економічної стійкості.

## **Методологія**

Дослідження теоретичних та практичних аспектів економічної стійкості підприємства можна зустріти в роботах відомих західних вчених і вітчизняних вчених - економістів, як: І. Я. Богданов, Окладський П.В. Барканов А.С., Омельченко І.Н., А.Н.Азріліяна, О.В.Ареф'євої, Н.В.Шандової Д.М.Городинської, А.В.Севастьянова, Г.Станслера, Ю.А.Сімеха.

Разом з тим, залишаються недостатньо освітленими питання щодо сутності та змісту категорії економічної стійкості підприємства.

У зв'язку з цим існує необхідність в удосконаленні визначення поняття економічної стійкості підприємства на основі узагальнення і порівняння існуючих підходів до трактування цієї категорії та виділення і дослідження її складових елементів.

## **Результати дослідження**

На підставі проведеного аналізу теоретичних досліджень зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема Азріліян А.Н. [1], Ареф'єва О.В. [2], Іванов В.Л. [3], Сімех Ю.А [4], визначемо поняття економічної стійкості підприємства.

На нашу думку, економічна стійкість підприємства - це рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення стійкого економічного росту в тривалій перспективі з обліком найважливіших зовнішніх і внутрішніх факторів.

Система керування (підприємства) повинна забезпечити прийнятну ефективність у рамках відхилень, що мають місце, яке можна характеризувати як стан рівноваги або стійкості. Стан рівноваги варто розуміти як незмінність деяких показників системи, наприклад: обсягу поставок, прибутки й припустимих відхилень від їхніх заданих рівнів.

Економічна рівновага - стан економічної системи ринку, яка характеризує наявністю збалансованості, зрівноважування двох різнонаправлених факторів (наприклад: витрати й доход, попит та пропозиція).

Під станом стійкості розуміється здатність економічної системи, що потрапила під несприятливі відхилення за межі її припустимим значенням, повернутися у стан рівноваги за рахунок власних ресурсів, позикових, перепрофілювання виробництв та ін.

Під економічними ресурсами розуміються всі природні, людські й зроблені людиною ресурси, які використовуються для виробництва товарів і послуг.

Основною метою економічної стійкості є забезпечення підприємства стабільною працею, а також утримання певної рівноваги й мінімального ризику для підприємства при зміні внутрішніх і зовнішніх факторів за допомогою економічних, фінансових й організаційних заходів.

Економічну стійкість підприємства можна класифікувати по двом основним ознакам: по фактору впливу й за часом. Фактори, що визначають економічну стійкість підприємства, можна класифікувати, насамперед, за таким критерієм, як ступінь впливу їх на діяльність підприємства. Відповідно до даного критерію вони діляться на внутрішні й зовнішні.

Фактори, що впливають на внутрішню стійкість - це фактори, що визначають роботу виробничого колективу. До них відносяться:

1. Компетенція й професіоналізм виробничого персоналу;
2. Оптимальний вибір складу й структури активів;
3. Галузева приналежність;
4. Стадії життєвого циклу підприємства;
5. Величина й структура витрат виробництва і їхня динаміка.

Зовнішні фактори це ті, які не залежать від діяльності виробничого колективу, але результати діяльності підприємства визначаються в значній мірі його зовнішнім середовищем. До них відносяться:

1. Загальнополітичний стан у країні;
2. Податкова й кредитна політика;
3. Розвиток і стан зовнішньоекономічних зв'язків;
4. Інфляційні процеси.

Тому необхідні знання цього середовища, і вміння реагувати на її зміни й впливи на внутрішні структури підприємства. Саме ж підприємство, як відкрита система, залежить від зовнішнього середовища відносно поставок ресурсів, енергії, кадрів, споживачів. Тому підприємства змушені пристосовуватися до цього середовища, щоб вижити й зберегти ефективність і конкурентоздатність, а в остаточному підсумку економічну стійкість.

Механізм досягнення економічної стійкості підприємства повинен ґрунтуватися на основних принципах, приведений на рис. 1. [2].



Рис. 1. – Основні принципи досягнення економічної стійкості підприємства.

Системність - це заходу щодо досягнення економічної стійкості підприємства, які повинні переслідувати одні цілі, підкорятися єдиним правилам, поєднуватися єдиною ідеєю й не вступати в протиріччя один з одним.

Економічна доцільність - необхідна для підтримки балансу між вартістю способів по досягненню економічної стійкості підприємства й передбачуваних збитків при порушенні стійкого стану підприємства.

Гнучкість - це адаптування системи досягнення економічної стійкості підприємства й підтримуючої інфраструктури до зовнішніх умов, що змінюються.

З урахуванням уже виконаних наукових досліджень можна представити склад категорії економічної стійкості, який зображено на рис.2 [3] і дамо визначення кожної категорії.

<b>Економічна стійкість підприємства</b>			
<i>Цінова стійкість</i>	<i>Управлінська стійкість</i>	<i>Фінансова стійкість</i>	<i>Ділова стійкість</i>
1. Оцінка рівня внутрішніх витрат і планування стійкого рівня прибутку	1. Установлення якісних пропорцій у керуванні	1. Забезпечення ефективності використання власних і позикових засобів	1. Забезпечення ділової активності й порівняння цього рівня з конкурентами
2. Коректування неплатежів	2. Розрахунок оптимальної кількості витрат на керування	2. Забезпечення ефективності використання основних фондів й оборотних коштів	2. Розрахунок і попередження різного роду ризиків
3. Проведення заходів щодо зниження собівартості для досягнення беззбитковості	3. Проведення маркетингу	3. Забезпечення платоспроможності	3. Побудова сценаріїв розвитку

Рис. 2 – Склад категорії економічної стійкості підприємства

Цінова стійкість - забезпечення оптимального механізму ціноутворення продукції, що дозволяє з найбільшим ефектом планувати стійкий рівень прибутку.

Управлінська стійкість - здатність кваліфікованого персоналу управляти виробництвом, проводити маркетинг, аналізувати роботу підприємства, а також забезпечувати надійне інформаційне поле для розробки подальшої стратегії.

Фінансова стійкість - оптимізація основних фінансових факторів, що викликали зміни в економічному стані підприємства, виявлення доступних джерел засобів й оцінка доцільності їхньої мобілізації з метою збільшення прибутковості.

Ділова стійкість - оптимізація змін на підприємстві в просторово-тимчасовому розрізі, прогноз основних тенденцій у господарсько-економічному положенні підприємства, а також наявність стратегії подальшого розвитку на підвищення конкурентоздатності.

На сьогоднішній день основна проблема досліджень складається в пошуку зведеного математичного показника економічної стійкості, що поєднує всі види стійкості, представлені на рис. 2 .

Оскільки на даний момент проблема економічної стійкості підприємства досить нова, то, і методів для її оцінки практично немає. З огляду на це, проводиться аналіз існуючих методів оцінки загроз банкрутства підприємства: повний комплексний аналіз фінансових коефіцієнтів – тут розширюється система показників-індикаторів можливої погрози банкрутства; кореляційний аналіз, при якому проводиться ранжирування окремих факторів по ступені їхнього негативного впливу на фінансовий розвиток підприємства; SWOT- аналіз – дослідження характеру сильних і слабких сторін підприємства в розрізі окремих внутрішніх факторів, а також позитивного або негативного впливу окремих зовнішніх факторів, що обумовлюють кризовий фінансовий розвиток підприємства; дискримінантний метод, заснований на використанні емпіричних коефіцієнтів; п'яти факторна модель Е. Альтмана.

### **Висновок**

Виконане узагальнення та порівняння існуючих підходів до трактування поняття «економічна стійкість підприємства» дало можливість виділити й дослідити складові елементи поняття. Економічна стійкість складається не тільки під впливом яких не будь факторів зовнішнього або внутрішнього середовища, а і під впливом непередбачених і тяжко з прогнозованих факторів, як економічного так і не економічного характеру.

Сучасні умови господарювання не сприяють зміцненню позиції вітчизняних промислових підприємств, а тільки перешкоджають їх розвитку. Але навіть в цих непростих умовах підприємство повинне володіти внутрішнім потенціалом або економічною стійкістю.

Так як на даний момент проблема економічної стійкості досить нова, то й методів для її оцінки практично немає. З огляду на це і використовуються методи оцінки погрози банкрутства підприємства, з метою подальшої розробки комплексного методу оцінки економічної стійкості підприємства. Але в цих методах є негативні сторони -

неоперативні, громіздкі, трудомісткі, тому необхідно їх переглядати, модернізувати.

**Список літератури:** 1.Азрилиян А.Н., Азрилиян О.М., Калашикова Е.В., Мещерякова О.В., Шапш-кина Е.В. Большой экономический словарь: 22000 терминов / А.Н.Азрилиян (ред.). – 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Ин-т новой экономики, 1999. – 1245 с. 2.Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. Оцінка рівня економічної стійкості підприємств сфери послуг // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №6. – С.106. 3.Іванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу). – Луганськ: СНУ ім. В.Даля, 2005. – 268 с.4.Сімах Ю.А. Визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства» // [www.nbuu.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/VMSU/2007-01/07suapkp.htm](http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VMSU/2007-01/07suapkp.htm).

Подано до редакції 01.06.2009

**УДК 006.015.5: 351.862.4.001.76**

**В.А. ФРЫДЫНСКИЙ**, к.э.н., доц., НТУ «ХПИ», Харьков

**В.Ю. ВЕРЮТИНА**, ст. преп., НТУ «ХПИ», Харьков

**Т.Г. СТАТЕЙКО**, ст.преп., НТУ «ХПИ», Харьков

## **МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА - ЭФФЕКТИВНОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ РАЗВИТИЯ**

Анализируя формирование организационно- управленческих структур в различных сферах деятельности можно сделать вывод, что недостаточная эффективность их функционирования в полной мере объясняется отсутствием комплексного подхода, ориентированного на использование критериев качества управления сформированных в международных стандартах серии ИСО 9000 : 2000.

Analyzing formation of organizational-administrative structures in various spheres of activity it is possible to make a conclusion, that the insufficient efficiency of their functioning is to the full extend is explained by the absence of the complex approach, orientated on use of quality criteria of management perf of in the international standards of a series ISO 9000 : 2000.

**Ключевые слова:** управление, качество, стандарт, структура, инновация.

### **Введение.**

Поиск, почти в два десятка лет оптимальных структур управления производством, да и государством в целом, как производного от индивидуального производства, так и не дал необходимых практических решений, стабилизирующих производственно-экономические отношения страны.